

Říjen 2025

Proč jednotný trh není tak jednotný

Martin Zeman

Shrnutí

Přestože se pozornost široké veřejnosti aktuálně zaměřuje na obchodní války washingtonské administrativy a transatlantickou celní politiku, EU vede také značně protekcionistickou politiku. Významné obchodní bariéry přetrvávají nejenom směrem k nečlenům, ale i v rámci samotného evropského vnitřního trhu. Dosahují až několika desítek procent, a to navzdory faktu, že EU je prezentována jako jednotný trh.

Hlavní body

- Pro USA nejsou cla jen ochranným opatřením, ale i řešením akutního fiskálního problému. Dluh USA přesahuje 120 % HDP.
- Přetrvávají významné bariéry v obchodních vztazích mezi členy eurozóny a ostatními zeměmi, což ukazuje na značný prostor pro zlepšení vnější integrace.
- Obchodní bariéry mezi zeměmi eurozóny dosahují úrovně v rozmezí 55 až 70 % a od roku 2015 se navyšují.

Nový status quo

Mezinárodní obchod je jedním z klíčových motorů hospodářského růstu a prosperity. Ačkoli je toto ekonomický axiom, o kterém drtivá většina odborníků nepochybuje, diskuse o konkrétním fungování mezinárodního obchodu a světové ekonomiky se často liší podle toho, jaký pohled na ně zvolíme. Již na konci 18. století položil základy ekonomického myšlení Adam Smith. Ten v rámci mezinárodní dělby práce přišel s konceptem absolutních výhod, který vysvětluje, že země prosperují, pokud vyrábějí zboží a služby efektivněji než ostatní. Na jeho práci navázal v roce 1817 David Ricardo, který představil teorii komparativní výhody. Podle něj se mezinárodní obchod vyplácí i těm zemím, které nejsou v ničem výrazně lepší než ostatní. Klíčové je totiž soustředit se na to, co dokážou vyrábět relativně levněji. Od této doby je tedy možné datovat všeobecný konsensus ekonomů, že mezinárodní obchod je prospěšný pro všechny dobrovolně zúčastněné strany.

Na základě tohoto principu se státy po celém světě přirozeně specializují na výrobu statků a služeb, kde mají nižší náklady. To vede k efektivnějšímu využití zdrojů, rychlejším inovacím a větší rozmanitosti výrobků a technologií. Spotřebitelé tak získávají nižší ceny a širší sortiment výběru, což podporuje ekonomický růst i zvyšování životní úrovně. Mezinárodní obchod a s ním spojená globalizace však zároveň ukazuje i svou částečně odvrácenou stranu. Její přínosy nejsou rozděleny rovnoměrně. Některé firmy, odvětví a celé regiony z ní těží výrazně víc než jiné. Divoký darwinistický kapitalismus má své vítěze i poražené, a to zejména v krátkodobém horizontu.

Právě tato nerovnováha částečně vysvětluje současnou hospodářskou politiku Spojených států amerických. Ta je stále více založena na myšlenkovém konceptu merkantilismu, respektive neomerkantilismu. Směr vychází z představy o zajištění politické a ekonomické síly a národní bezpečnosti prostřednictvím ochrany vlastních průmyslových odvětví. Tento přístup však není nový a v současnosti ho také v žádném případě nelze považovat za výhradně uplatňovaný administrativou Donalda Trumpa. Cla, technické bariéry, dovozní kvóty, ekologické nebo zdravotnické normy, které fakticky omezují zahraniční konkurenci, využívá většina zemí světa. S nástupem trendu deglobalizace význam neomerkantilismu opět roste. Ostatně i Evropská unie dlouhodobě uplatňovala vůči USA relativně přísnou ochranářskou politiku.

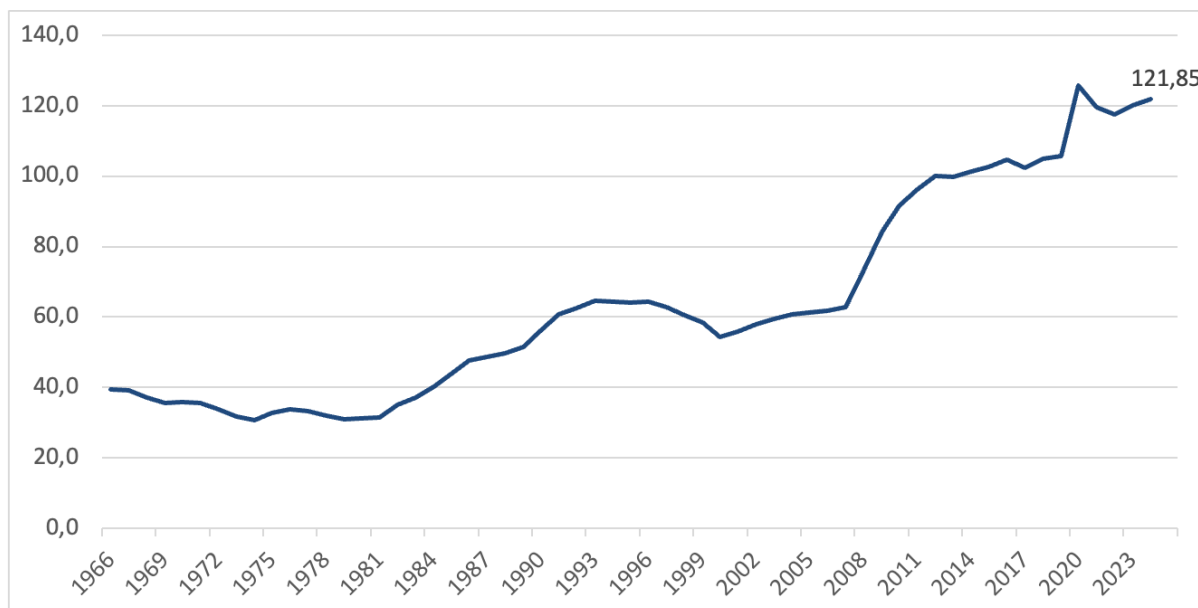
Nejnovějším příkladem, který si získal významnou pozornost, jsou právě Spojené státy americké a Evropská unie, které 21. srpna 2025 v rámci společného prohlášení oznámily rámeček budoucí obchodní dohody o férovém a vyrovnaném obchodu. Od 7. srpna 2025 začalo platit plošné clo ve výši 15 % na většinu dovozů z EU do USA, a to s několika strategickými výjimkami, například u nedostatkových přírodních zdrojů, generických léčiv, letadel a leteckých součástí či prekurzorových chemikálií. Celkově jsou novými tarify zasaženy evropské exporty v hodnotě až 9,3 bilionu Kč (MPO, 2025).

Takto nově nastavená celní politika má ovšem i nezamýšlené a nechtěné dopady. Očekává se zpomalení růstu americké ekonomiky, růst cen pro tamní spotřebitele i firmy a vyšší nejistota na globálních trzích. Americké administrativě je možné také vyčítat formu zavedení těchto opatření, která v posledních měsících výrazně zvyšovala nejistotu na světových trzích. Kromě těchto důsledků se však v USA uvažuje i o fiskálním rozměru nových cel.

Pro Spojené státy nejsou cla jen ochranným opatřením, ale také dodatečným zdrojem příjmů. Cla jsou totiž ve svém důsledku daně, kdy stát vybírá peníze za dovoz konkrétních výrobků. Politická reprezentace se může rozhodnout, zda chce zvýšit daně plošně na všechno zboží a služby (v České republice například prostřednictvím změny v sazbách DPH), zda chce zvýšit jenom daně konkrétních statků a služeb (v ČR běžně prováděné prostřednictvím spotřebních daní/nebo různé úrovně DPH), nebo zda chce v rámci daňového mixu preferovat výrobky a služby na základě místa výroby (a tedy jedná o navýšení cel). Zvýšení každého typu daní snižuje obchod, a tedy zvyšuje ceny, snižuje prodané a nakoupené množství a současně vytváří neefektivitu. Zvyšování cel proto z tohoto pohledu není výjimkou oproti zvyšování DPH či spotřebních daní, byť konkrétní dopady se liší.

Situace amerických veřejných financí ukazuje, proč je tato strategie pro Washington atraktivní. Na konci roku 2024 činil federální dluh Spojených států amerických bezprecedentních 36,1 bilionu dolarů, což představuje 121,9 % HDP (FRED, 2025). Pro srovnání, zadlužení České republiky na konci téhož roku dosahovalo 43,4 % HDP. Podle odhadu Congressional Budget Office (2025) by zvýšení cel zavedené administrativou Donalda Trumpa mohlo v následujícím desetiletí snížit deficit USA až o 4 biliony USD, přičemž snížení primárních deficitů se očekává ve výši 3,3 bilionu USD a odhad snížení úrokových plateb činí 0,7 bilionu USD. Washington proto cla vnímá nejen jako nástroj ochrany domácího průmyslu, ale i jako alternativní formu řešení akutního fiskálního problému.

Graf č. 1: Federální dluh USA v procentech HDP

Zdroj: FRED, 2025, vlastní zpracování.

Evropská reakce a vnitřní slabiny jednotného trhu

Pro Evropskou unii představuje nová americká celní politika vážnou výzvu, včetně České republiky. Hrubý odhad ministerstva financí hovoří o zpomalení ekonomického růstu o 0,2 p. b. HDP v roce 2025 (tj. 16,9 mld. Kč) a v roce 2026 o 0,39 p. b. (tj. 32,5 mld. Kč) (MF ČR, 2025). Navíc samotné vybírání cel je v Evropě nerovnoměrné. Pokud EU přistoupí k odvetným opatřením, dopad na národní rozpočty nebude stejný jako na americký federální rozpočet. Členské státy EU totiž sice vybírají cla samy, ale 75 % výnosů odvádějí jako tradiční vlastní zdroj do rozpočtu EU, zatímco pouze 25 % jim zůstává

jako kompenzace za výběr a správu (European Commission, 2025). V roce 2023 bylo do rozpočtu EU převedeno téměř 24 mld. eur na clech, což představuje zhruba 14 % celkových příjmů Unie v daném roce. Některé státy, zejména Nizozemsko, Francie, Německo a Itálie, fungují jako hlavní vstupní brány a generují proto výrazně vyšší objem cel. Jejich příspěvky připadají na více než polovinu celních příspěvků do rozpočtu EU (Europarl, 2024). Například Nizozemsko fiskálně profituje z přístavu v Rotterdamu, naopak české dodatečné příjmy z případných amerických odvetných cel budou spíše zanedbatelné. Z pohledu České republiky tak případná odvetná opatření na americké zboží nebudou mít pozitivní fiskální dopad, který očekává Donald Trump na americké straně. Jejich efekt se projeví především jako negativní externalita ve formě zvýšení ceny dováženého zboží.

Strategie pro Evropu v podobě méně bariér

Zatímco se Spojené státy vydaly cestou neomerkantilizmu, tedy politiky chránit domácí průmysl a snižovat závislost na zahraničí, Evropa má jít cestou odlišnou a využít dosud nevyužití potenciál. Zavedení nových celních tarifů má potenciál otevřít širší diskusi o tom, jak Evropská unie zachází s vlastními obchodními bariérami. Přestože se údajný jednotný evropský trh prezentuje jako prostor volného pohybu zboží, služeb, kapitálu a osob, realita je složitější. Evropský trh stále skrývá značný a dlouhodobě nevyužitý potenciál pro hlubší liberalizaci obchodu. Samotná liberalizace přitom představuje jeden z hlavních ekonomických pilířů, na nichž EU stojí. Obchodní bariéry mezi jednotlivými členskými zeměmi tak fungují jako ekvivalent významných celních tarifů.

Potvrzuje se (ECB, 2025), že bariéry mezi zeměmi Evropské unie dosahují významných úrovní. Ekvivalenty celních bariér je možné vyčíslit jako mezi:

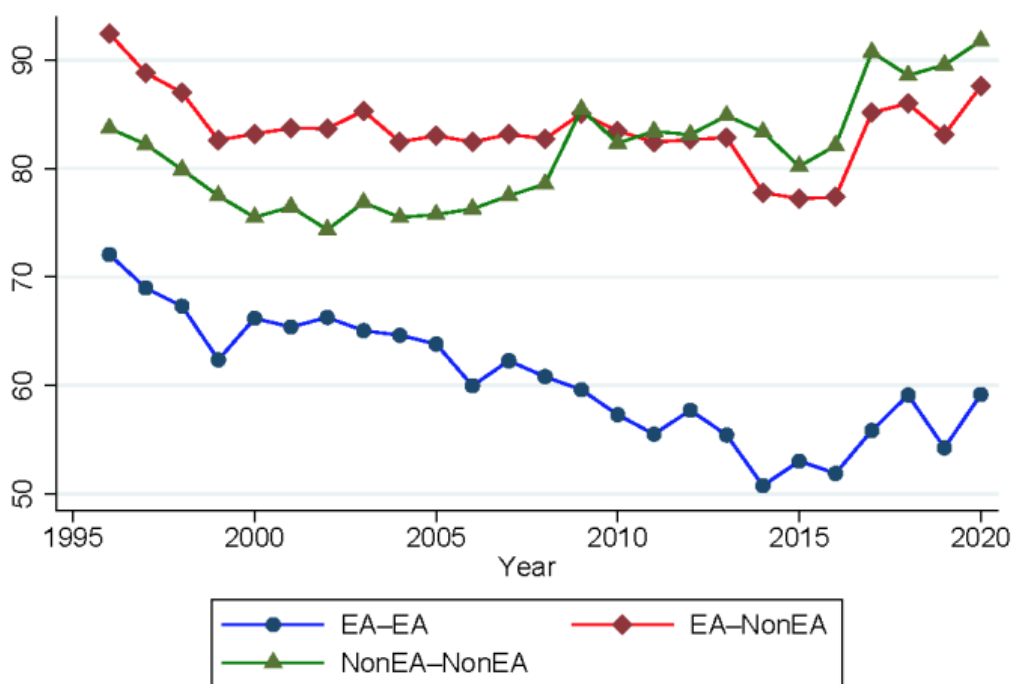
- jednotlivými zeměmi eurozóny (EA–EA),
- mezi zeměmi eurozóny a nečleny (EA–NonEA),
- mezi nečleny eurozóny navzájem (NonEA–NonEA).

Do samotných ekvivalentů celních bariér byly zahrnuty nejen formální cla, ale také různé necelní překážky, například rozdíly v regulaci, odlišné národní normy, specifické administrativní postupy či jiné typy implicitních nákladů, které brání přeshraničnímu obchodu.

Ukazuje se, že v období od roku 1995 až do roku 2020 přetrvávaly významné bariéry v obchodních vztazích mezi členy eurozóny a ostatními zeměmi, což ukazuje na značný prostor pro zlepšení vnější integrace. Obchodní bariéry směrem k nečlenům jsou dlouhodobě a téměř konstantě nad úrovní celních tarifů ve výši 80 %. Evropa se směrem k ostatním zemím neliberalizuje, ale naopak uplatňuje stejný princip jako Washington. Pozoruhodným, a ještě překvapivějším zjištěním, jsou však informace ohledně míry protekcionismu uvnitř eurozóny. Ta je sice v relativním vyjádření nižší, avšak i v posledních letech dosahovala v průměru významné úrovně. Jinými slovy, i když se oficiálně deklaruje integrace, vnitřní evropský trh je stále významně protekcionistický a nevyužívá plně svůj potenciál integrace.

Tyto bariéry jsou na jedné straně způsobeny regulačními rozdíly, například v podobě odlišných požadavků na označování a balení výrobků v různých zemích Evropské unie. Dále jde o rozdíly v požadovaných standardech výrobků či služeb. Větší otevřenosti trhu brání i rozdílná pravidla pro zadávání veřejných zakázek. V současnosti existuje v rámci evropského trhu 27 odlišných systémů zadávání. Problémem je také slabá přeshraniční infrastruktura, která způsobuje zbytečné časové ztráty na vnitřních hranicích.

Graf č. 2: Obchodní bariéry dle regionů jako ekvivalent celních tarifů (v %)

Zdroj: ECB, 2025.

Samotné empirické výsledky studie ECB poukazují na značné obchodní bariéry mezi zeměmi eurozóny, které se v ekvivalentu cel pohybují v překvapivě vysoké úrovni, tj. v rozmezí 55 až 70 %. Od roku 2015 navíc docházelo k postupnému nárůstu evropského protekcionizmu, a to nejenom směrem k nečlenům, ale i mezi samotnými členy eurozóny. Což zcela zřejmě nebylo spojeno s politikou současné administrativy Donalda Trumpa. Navzdory deklarovanému úsilí o integraci je zřejmé, že vnitřní trh Evropské unie se nadále vyznačuje výrazným nevyužitím potenciálu pro růst obchodu a hospodářské efektivity.

Rozumnou strategickou reakcí na současnou protekcionistickou politiku USA by bylo právě využití ekonomického potenciálu jednotného trhu. Snížení těchto vnitřních bariér by mohlo posílit ekonomickou odolnost zemí EU a současně zvýšit jejich konkurenceschopnost.

Deglobalizace, kterou Spojené státy přijaly jako svůj nový směr, představuje zásah do samotné podstaty ekonomického modelu Evropské unie. Bohužel však zůstává stranou politické i ekonomické debaty skutečnost, že i samotný jednotný trh EU, jenž měl být esenciálním základem fungování společnosti, tyto protekcionistické tendence do jisté míry umocňuje.

Zdroje

- CBO, 2025. An Update About CBO's Projections of the Budgetary Effects of Tariffs. <https://www.cbo.gov/publication/61697>
- ECB, 2025. Bank, E. C. (2025). ECB Forum on Central Banking 2025. https://www.ecb.europa.eu/press/conferences/html/20250630_ecb_forum_on_central_banking.en.html
- EU Commission, 2025. EU tariffs explained—Consilium. <https://www.consilium.europa.eu/en/policies/eu-tariffs-explained/>
- Europarl, 2024. Establishing a EU customs data hub and an EU customs authority. [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2023/753931/EPRS_BRI\(2023\)753931_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2023/753931/EPRS_BRI(2023)753931_EN.pdf)
- MF ČR, 2025. Dopady amerických cel na českou ekonomiku. <https://x.com/minfincz/status/1950110427897045391?s=46&t=6-hvo6xOqrmN61IAC8nX7A>
- MPO, 2025. Dopady amerických cel na české občany a firmy <https://mpo.gov.cz/cz/zahranicni-obchod/dopady-americky-ch-cel-na-ceske-obcany-a-firmy--287110/>
- FRED, 2025. Federal Debt: Total Public Debt as Percent of Gross Domestic Product (GFDEGDQ188S) FRED. St. Louis Fed. <https://fred.stlouisfed.org/series/GFDEGDQ188S>

Autor

MARTIN ZEMAN

Analytik

Martin Zeman vystudoval Národohospodářskou fakultu a Fakultu podnikohospodářskou na Vysoké škole ekonomické v Praze. Na VŠE také obhájil svou dizertační práci. Odborně se zabývá hospodářskou politikou, fiskální politikou a veřejnými financemi. Je autorem několika odborných článků, vystupuje na mezinárodních konferencích a publikuje komentáře v médiích. Několik let působil jako poradce ministryně a také v dalších institucích zabývajících se veřejnými financemi.

Vydavatel

INSTITUT PRO POLITIKU A SPOLEČNOST

Posláním Institutu je zkvalitňování českého politického a veřejného prostředí prostřednictvím profesionální a otevřené diskuse a vytvoření živé platformy, která pojmenovává zásadní problémy, vypracovává jejich analýzy a nabízí recepty pro jejich řešení formou spolupráce expertů a politiků, mezinárodních konferencí, seminářů, veřejných diskuzí, politických a společenských analýz dostupných celé české společnosti. Jsme přesvědčeni, že otevřená odborná diskuse a poznání podstaty a příčin jednotlivých problémů jsou nutným předpokladem jakéhokoli úspěšného řešení problémů současné společnosti.

Martinská 2, 110 00 Praha 1

www.politikaspolecnost.cz

+420 602 502 674

office@politikaspolecnost.cz